

มายาคติ เกี่ยวกับ กัญชา

ของผู้ใช้กัญชา

ใน **จังหวัดนครศรีธรรมราช**

“เหล้าว่าเอาวากัญชาว่าช้าก่อน ผีนว่าเอาแน่นอน ท่อมว่ากูหามเอง”

ส่วนหนึ่งของบทเพลงเพื่อชีวิตสำเนียงใต้ที่สื่อถึงบุคลิกลักษณะของผู้ใช้ยาเสพติด ซึ่งคนดื่มเหล้าเมื่อเมาก็จะอารมณ์ร้อน ชวนหาเรื่องชกต่อยกันให้ตายกันข้างหนึ่ง ส่วนคนที่เมากัญชาเมื่อเมามากเป็นคนเนิบๆ ยิ้มง่าย ทำอะไรเชื่องช้า ใจเย็น ถ้ามีเรื่องชกต่อยก็จะบอกว่าช้าก่อน เตี้ยวก่อน ไม่ปะทะ ส่วนคนเมามากจะเป็นคนขี้เกียจสันหลังยาว ขณะที่คนที่ชอบกินกระท่อมเมื่อกินแล้วก็มีกำลัง ขยันทำงาน ถ้ามีของอะไรหนักๆ หรืองานหนักๆ เข้ามาก็จะอาสาทำเอง ซึ่งเกือบทั้งหมด (ยกเว้นเหล้า) ถูกจัดเป็นเสพติดให้โทษประเภท 5 มานานหลายสิบปี กระทั่งปลายปี 2563 ถึง ต้นปี 2564 ราชกิจจานุเบกษาประกาศให้ทั้งหมดพ้นจากการเป็นยาเสพติด

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ที่มีการประกอบสร้างภาพของการเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการแพร่หลายของยาเสพติดมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้ขาย ผู้ใช้ รวมถึงเหยื่อ การได้ชื่อว่ามีบริเวณมาก เป็นพื้นที่ที่มีความสลับซับซ้อน และมีประชากรจำนวนมาก ทำให้นครศรีธรรมราชกลายเป็นปริมณฑลของการมีภาพตัวแทนด้านลบของยาเสพติดทุกชนิด

ในอีกด้านหนึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองแห่งศิลปะและวัฒนธรรม เป็นแหล่งรวมศิลปินแขนงต่างๆ จำนวนมาก ทั้งวรรณกรรม เครื่องถม นาฏศิลป์โบราณสถาน ดนตรี ซึ่งศิลปินจำนวนมากน้อยนิยมใช้กัญชาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งการใช้กัญชาสำหรับศิลปินที่นี้เป็นวิถีและค่านิยมทางสังคมที่ถ่ายทอดต่อกันมา รวมถึงสาย

พันธุ์กัญชาไทย “หมื่นศรี” ที่ถูกเล่าขานตำนานยาวว่ามีแหล่งกำเนิดอยู่ที่เทือกเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษามายาคติกัญชาของผู้ใช้กัญชาในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความรู้ ความเชื่อเกี่ยวกับกัญชาของผู้ใช้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เก็บข้อมูลผู้ใช้กัญชาในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 22 คน แบ่งเป็น กลุ่มผู้ใช้กัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ในการสันตนาการ ผ่อนคลาย จำนวน 11 คน และกลุ่มผู้ใช้กัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ในการบำบัด รักษาโรค จำนวน 11 คน โดยวิธี การ สัม ภา ษ ณ์ เชิง ลึก (in-depth interview) เก็บข้อมูล เม.ย.-ก.ย. 63 เข้าถึงและคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงและสนโนว์บอลโดยยึดจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก

ผลการศึกษาข้อมูล พบว่า **วัตถุประสงค์ในการใช้ گیยาสัมพันธ์กับประสบการณ์ในการใช้ گیยา** กล่าวคือ ผู้ใช้เพื่อสันทนการ ผ่อนคลาย ทุกคนมีประสบการณ์ในการใช้ گیยามากกว่า 10 ปี และครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์การใช้ گیยามากกว่า 20 ปี รูปแบบการใช้ گیยาที่มีความหลากหลายมากกว่า 1 รูปแบบ ได้แก่ บ้อง ต้มเป็นชา พันลำ แคปซูล ประุงอาหาร น้ำมัน گیยา รูปแบบที่นิยมมากที่สุดคือ การสูบพันลำ ผู้ใช้เพื่อสันทนการ ผ่อนคลาย ประกอบอาชีพอิสระ ศิลปิน เจ้าของธุรกิจ มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 83.33 ส่วนผู้ใช้เพื่อบำบัดรักษา พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การใช้ گیยาไม่เกิน 3 ปี (คิดเป็นร้อยละ 83.33) รองลงมา คือ มีประสบการณ์การใช้ گیยามากกว่า 5 ปี (คิดเป็นร้อยละ 16.77) โดยทั้งหมดมีโรคประจำตัว ประกอบด้วย โรคซึมเศร้า วิตกกังวล ไมเกรน สะเก็ดเงิน ภาวะเครียด/นอนไม่หลับ เบาหวาน กรดไหลย้อน มะเร็งเต้านม ต่อมไทรอยด์ และความดันโลหิตสูง โดยส่วนใหญ่มีภาวะของโรคซึมเศร้า (คิดเป็นร้อยละ 45.45) ผู้ใช้ گیยาเพื่อบำบัด รักษา ส่วนใหญ่ไม่ได้ขอขึ้นทะเบียนผู้ป่วยเพื่อใช้ในการรักษา (คิดเป็นร้อยละ 63.63) ส่วนรูปแบบ گیยาที่นิยมใช้ คือ สารสกัดน้ำมัน گیยา โดยการส่งซื้อทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งการใช้ گیยาของกลุ่มบำบัด รักษา

จุดเริ่มต้นในการใช้ گیยาของผู้ใช้ گیยาเพื่อสันทนการ ผ่อนคลายมาจาก 3 ลักษณะ คือ จากบุคคลแนะนำ จากสภาพแวดล้อมที่ผูกพันกันในวิถีชีวิตหรือวิถีชุมชน และจากการประกอบอาชีพ ส่วนผู้ใช้ گیยาเพื่อบำบัด รักษา มีจุดเริ่มต้นในการใช้ گیยามาจากเหตุผล 3 ประการ คือ ประสบการณ์การรักษาแผนปัจจุบันมายาวนานจนเหนื่อยล้า การเชื่อมั่นในตัวเอง และความหวังด้านสุขภาพ/ความหวังว่าจะหายป่วย โดยผู้ใช้ گیยาส่วนใหญ่มองว่า การใช้ گیยาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่คุ้นเคย เป็นเรื่องปกติที่

ครอบครัวรับได้และอนุญาตให้ใช้ แต่จะไม่เปิดเผยตัวตนเรื่องการใช้ گیยากับสังคมหรือบุคคลทั่วไป (รู้จักกันในวงจำกัด เฉพาะกลุ่ม) โดยมองว่า

“ گیยาไม่ใช่ของแพงไม่ต้องแสดงให้ใครรู้ ”

สำหรับผู้ใช้ گیยาเพื่อบำบัดรักษามีความเชื่อว่า گیยาจะทำให้อาการป่วยของตนเองดีขึ้น ซึ่งผู้ใช้ گیยาทั้ง 2 กลุ่ม ไม่ได้มองว่า گیยาเป็นยาเสพติด และพยายามจำกัดความหมาย (lock meaning) โดยการนิยามหรือให้คำจำกัดความ และให้คุณค่ากับวัตถุประสงค์ของการใช้ โดยการแยกตัวเองออกจากวัตถุประสงค์ของการใช้ گیยาเยี่ยงยาเสพติด นอกจากนี้พบว่า สถานะ گیยาในมุมมองของผู้ใช้ گیยาทั้ง 2 กลุ่มต่างมอง گیยาในแง่บวกเหมือนกัน คือมองว่า گیยาเป็นพืช สมุนไพร ยา เครื่องช่วยทางสังคม และสิ่งสร้างสรรค์โลก

ในอดีต گیยาเคยถูกมองว่าเป็นของกลุ่มผู้ไร้แรงงานหรือชาวบ้านทำให้ผู้ใช้ گیยาบางคนมีลักษณะตีตราตัวเอง เช่น เป็นกลุ่มคนที่สังคมรังเกียจ กลุ่มผิดกฎหมาย กลุ่มรากหญ้า เป็นต้น งานวิจัยพบว่า **گیยาเป็นเครื่องมือในการทลายกรอบชนชั้นทางสังคม สร้างความภาคภูมิใจที่ว่าคนใช้ گیยาไม่ได้มีเพียงชาวบ้าน หากแต่ผู้มีอาชีพที่เป็นที่นับหน้าถือตาก็คือการใช้ گیยาไม่ต่างกัน เช่น นักกฎหมาย ข้าราชการ แพทย์ ผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น ถือเป็น การประกอบสร้างความชอบธรรมในการใช้ گیยา**

ภาพ: ใบ گیยาตากแห้ง และใบ گیยาสด(แห้ง) สำหรับมวนใบจาก

ผู้ใช้กัญชาทั้งสองกลุ่มมีลักษณะอำพรางตัวเพื่อปกป้องตนเองในการเป็นผู้ใช้กัญชาแบบใต้ดิน อีกทั้งเป็นเจตนาและเป็นวิธีการแสดงออกถึงการขบถทางความคิดที่มีต่อรัฐ ซึ่งการเป็นผู้ใช้กัญชาใต้ดินทำให้คนกลุ่มนี้พยายามสร้างความหมายกัญชาขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งผ่านปฏิบัติทางสังคมในลักษณะต่างๆ ทั้งแบบที่เป็น**ทางการและแบบไม่เป็นทางการ** โดยแบบที่เป็นทางการ เช่น การเข้าไปมีบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่ในกลุ่มทางสังคมภายในจังหวัด/พื้นที่ซึ่งมีความสนใจประเด็นกัญชาเหมือนกัน ทั้งมิติวิชาการและสุขภาพ ส่วนแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสร้างวัฒนธรรมกัญชาในร้านน้ำชา การใช้กัญชาในงานศพ หรือการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ เช่น บทเพลงงานเขียน รูปภาพ หรือแม้แต่การแอบปลูกกัญชา

นอกจากนี้พบว่า กัญชาเสรีเป็นความหวังของกลุ่มผู้ใช้กัญชาทั้ง 2 กลุ่ม โดยส่วนใหญ่ต้องการปลดปล่อยกัญชาจากยาเสพติด ซึ่งเป็นมายาคติที่รัฐสร้างขึ้นผ่านการตรากฎหมายมานาน 90 ปี โดยผู้ใช้กัญชาพยายามสร้างความหมายโดยการ**แสดงให้เห็นข้อเท็จจริง**เกี่ยวกับสรรพคุณของกัญชา และการเปรียบเทียบพฤติกรรมและผลกระทบของการใช้ยาเสพติดชนิดต่างๆ

สิ่งที่เรียกว่ามายาคติอันเป็นความหมายคุ่นชิน เพราะสถาบันที่มีอำนาจสามารถสร้างความหมายที่แฝงเร้นให้ดูเป็นเรื่องธรรมดา ผ่านวิธีการสร้างวาทะต่างๆ ซึ่งแก่นของมายาคติอยู่ที่เรื่องของ**อำนาจ (power)** โดยแต่ละคนก็จะมีคามหมายโดยนัยของแต่ละคน ซึ่งใครมีอำนาจก็จะสามารถขยับความหมายของบางคนให้กลายเป็นความหมายโดยตรงที่ทุกคนยอมรับกัน

ที่ผ่านมารัฐหรือผู้มีอำนาจประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับกัญชาผ่านกลไกอุดมการณ์ของรัฐมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2468 จากการออกกฎหมายกัญชา กระทั้งปี 2522 ประเทศไทยประกาศใช้ พ.ร.บ.

ยาเสพติดให้โทษ ประเภท 5 ทำให้กัญชาเป็นยาเสพติดและเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ต่อมาเมื่อรัฐบาลประกาศนโยบายกัญชาทางการแพทย์เมื่อปลายปี 2562 ทำให้เรื่องของกัญชาเป็นยาเสพติดดูเหมือนจะยืดหยุ่นมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้กัญชาทั้งสองกลุ่มนี้มองว่านโยบายการปลดล็อกกัญชาเป็นเพียงวาทกรรมทางการเมืองที่สร้างให้เกิดความนิยมในตัวบุคคลและพรรคการเมือง และถูกใช้เป็นช่องทางในการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุน ขณะที่ประชาชนทั่วไปยังไม่สามารถเข้าถึงการใช้กัญชาอย่างเสรีได้จริง.

“เราเติบโตมากับการที่เราเห็นปู่ย่า ญาติ พี่น้องเขาปลูก เราไม่เห็นผลเสีย เห็นแค่ว่ามันเป็นพืชที่มีความหมายเช่นเดียวกับยาเส้น ซึ่งเป็นวิถีเกษตรหนึ่งของคนแถวนี้ พอถึงเวลาเขาก็เอามาแขวนไว้ที่หน้าเอามาผสมแล้วก็สูบกันเพื่อนั่งคุย”

“ผมว่ารากของนครศรีธรรมราชด้วยพื้นที่บริบทเชิงเขา พื้นฐานผู้คนมันอยู่ใกล้เขา แล้วกลุ่มคนใกล้ภูเขาจะใช้กัญชากันมาโดยตลอด สิ่งเหล่านี้มันเป็นรากต่อมาสู่รุ่นลูกรุ่นหลานด้วยวิถีคิดบางอย่าง”

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากงานวิจัย มายาคติ กัญชา การสื่อสาร ความรู้ ความเชื่อของคนในสังคมไทย: กรณีศึกษาผู้ใช้และผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ฟารีดา เจอะเอะ และ อัดนันท์ เตโชพิศาลวงศ์ (2564)